

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana za družabnike polit. društva „Soča“:

Vse leto . . . . . f. 4.—
Pol leta . . . . . „ 2.—
Četrt leta . . . . . „ 1.10

Za nedružabnike:

Vse leto . . . . . f. 4.50
Pol leta . . . . . „ 2.30
Četrt leta . . . . . „ 1.20

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternoliju in Soharju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belvedere 179“ in „Via della caserma 60“.

SOČA

Pri oznanilih se plačuje za navadno tristočno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat.

Za večje črke po prostoru in vsak pot 30 kr. za kolek.

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dolencu v Gorici, Con. dol. Cristo 186 blizu živinskega trga kder se nahaja tudi upravništvo. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalci in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri uredništvu.

Glasilo slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

O ljudski svobodi.

Uno popolo corrotto, venuto in libertà, si può con difficoltà grandissima mantenere libero. Ljudstvo sprideno, pa osvobojeno more le prav težavno ohraniti si svobodo.

MACHIAVELLI.

Tega mnenja je bil italjanski pisatelj o politiki, slavni Machiavelli, katerega razprave čitati je tudi danes zanimivo in podučljivo. Pravimo tudi danes, kajti v najnovejših časih so razni narodi proglasili svobodo, in so spremenili absolutne države v ustavna kraljestva in cesarstva, in dva, Francozi in Španjci, sta osnovala celó republiko ali ljudovlado, pa vsi ti narodi so bili več ali manje uže sprideni, ali hoté jih neke svojati še tudi zdaj kvariti.

Spriden narod je pa tisti, ki nema več domoljuba, pravičnosti, sploh npravnosti in poguma v sebi; kojemu nij več mar, da se javna opravila zvesto, natančno in v občini prid opravljajo, kateri se da pri volitvah podkupavati, in trpi da podkupavajo volilce in se javne službe podeljuje ne po zaslugah, ampak po nagnenji, prilizovanji, sploh po protekciji. Tudi narod, ki v nemar pušča bogočastje, svoje pravice, svojo čast; pri katerem je večina le sebičnosti in dobičkariji udana, in kateremu so postave, sodnije le strašila, pa ne prave dragocenosti. Takih narodov je po zgodovini uže bilo, ki so se počasi pokvarjali, in so konečno popolnoma sprideni poginili, in takih več ali manje revnih narodov je še danes, in huda osoda jih čaka.

Ako je pa svoboda pravica narodov, da imajo sami za se skrbeti, po pameti in zdravem umu svojo osodo odločevati, vsled samodelalnosti javna opravila opravljati, ali se jih saj udeleževati; gotovo je, da bode spriden narod vse to narobe izvrševal, kajti namesto pameti gospodujejo silne strasti, sebičnost, podkupljivost, in denaržajelnost, sploh nespamet in vsled vsega tega nezloga. Kake postave si bo tak narod dajal in kako jih bo izvrševal, lahko si vsak misli. Nevarnost je, da bode naposled vsak hotel le ukazavati, a nihče pokoren biti, anarhija ali brezpostavnost in brezvladnost nastane, notraunji se boji vnamejo, in ko-

nečno pridejo močni sosedje, ki brez velikega truda državo podjarmijo in to tem lože, ker jim pomagajo izdajalci, katerih ima vsak spriden narod dovolje. Tako se je godilo poljski doželi, tako se bo godilo preje ko ne Mehikancem.

Machiavelli pravi: Najmočnejši vzgled nam je v tem obziru pustila starodavna Roma, katera je, odpodivši kralja Tarquinija, hitro zamogla ustanoviti si in ohraniti svobodo: toda potem ko je umrl Caesar, umrl Caligula, umrl Neron, nij zamogla nikdar več pridobiti svobode. Od kod tak razloček v isti državi? Uzrok je bil, da v dobi Tarquincev nij bilo skaženo rimsko ljudstvo, temveč bilo je zdravo in krepko na duši in telesu in zadostilo je, da so se Rimljani ohranili svobodni, prisega, nikoli več trpeti kralja v Rimu. V zadnji dobi pa nij zamogla veljava in ostrom Marka Bruta in njegovih vojakov storiti, da bi bili Rimci hoteli živati in si hraniti svobodo, ki je jo on jim želel zopet pridobiti; kajti popolnoma sprideni so bili, kar sta mnogo zakrivila Marius in njegova stranka. Zmirom bolje so propadali, celó dobri cesarji Vespasian, blagi Tit, izvrstni Trojan, Antonia Pij, Marij Aurelij in drugi nijso mogli ustaviti propada — Starih Rimljanov nij več!

Iz tega se vidi, da je zares skoro nemogoče pokvarjenemu ljudstvu svobodo hraniti; najteže pa v republici ali ljudovladi. Tako ljudstvo je slab vladar, moralo bi se torej pobojšati, ker je pa velika večina demoralizovana ne more pomagati malo število dobrih. Treba bi bilo ne samo ojačiti, povzdigniti in pobležiti državljane, temuč tudi prenaraditi slabe uže zastarele postave, urade, sploh institucije. Toda vse to storiti nij mogoče po navadni poti, ker je vse slabo, pravi Machiavelli; treba je izvanrednih srednih sredstev: sile in orožja, treba je poveljnika in vladarja v taki državi. Ves narod in ustavo zboljšati, ta naloga tirja dobrega modrega moža, po sili pa poscati poveljnik v republici zahteva slabega človeka. Zato se bo redko kedaj zgodilo, da bi hotel pošten mož postati poveljnik po silni nepostavni poti, akopram bi bil namera dober; še teže je, da hudoben človek, potem ko je po nepostavnih potih vzel državno krmilo v roke, hoče dobro

delati, in dobro rabiti oblast, katero je dobil po krivem. Zatorej je republiko osnovati ali ohraniti pri takem ljudstvu skoro nemogoče, treba je se boljše bližati kraljestvu, da skoro kraljevska moč brzda ljudi, katerih ne morejo same postave strahovati i pobojšati. Sploh pa ne more en sam če tudi najizvrstnejši človek takega zboljšanja izvršiti tudi dva ne, in še v enem samem mestu ne. Dokaz nam je grško mosto Thebae, katero se je po slavnem Epaminonda in njegovem prijatelju Pelopidi iz propada povzdignilo na najvišjo stopinjo v Greciji, in to v republikanski obliki; ali po nju smrti je doželeca zopet propala. Uzrok temu je, da ne živi en človek zadosta časa, da bi mogel iz slabih državljanov narediti stalno dobre, krepke republike, ker se po njegovi smrti začenjajo stari grehi v novič širiti preje ko so se politične kreposti z nova utrdile v ljudih.

Po tem takem se dozdeva, da je pri več ali manje spridenem ljudstvu svobodi najboljše ugodno: ustavno kraljestvo ali ustavno cesarstvo. Vladarji pa morajo biti dobri, krepki, domoljubni značaji, kateri znajo okoli sebe zbirati prave možake. Pomagati jim morajo vsi še dobri in pošteni državljani, posebno ti, ki so v javnih državnih, deželnih ali cerkvenih službah, dalje ljudski poslanci in časopisje, da se oživijo in utrdijo dobre lastnosti v občé, in posebno politične kreposti.

Po vsem tem je kaj zanimivo opazovati denašnje Francosko in Španjsko. Oba naroda iščeta v ljudovladi zdravila za svoje težave in nesreče. Francozom je ves svet očital veliko spridenost, vendar so se do zdaj pokazali može, neizmerna nesreča jih je zmordila in okrečila. Toda morali bodo po Machiavelliju, ako hočejo ohraniti republiko, svojemu državnemu glavarju, predsedniku dati več oblasti, kakor je v ljudovladah navadno in potrebno. Nevarnost namreč prebi, da lahko tak predsednik krivo rabi te oblasti, kakor sta zares Francoze osleparila oba Napoleona. Vsakako jim bo ostro paziti na se in na svoje državnike.

Tudi na Španjskem je komaj rojena ljudovlada uže v nevarnosti, nihče noče slušati in postav spoštovati, krasni govori in dekreti izvrstnega ministra Castellarja malo so do zdaj izdali, bati se je, da se dežela razdrobi.

LISTEK.

Valentin Stanič.

2.

Valentin Stanič se je rodil 12. februarja 1774. v Bodrežu h. št. 19., prav prijetni vasi na levem bregu Soče, dober četrt ure nad prijaznim Kanalom. Očetu je bilo ime Andrej, materi Marija, roj. Ipavec.*) Pri Cerovskovih, tako se namreč pravi še danes pri hiši, so bili, če ne premožni, vsaj trdni kmetje. Ker je bil mladi Tinče bister deček ter je imel veselje do učenja, ga oče pošlje v Gorico, kder dovrši prve šole. Menda prav iz tistega uzroka, zaradi katerega so do zadnjih let sem gorenji Slovenci svoje otroke radi v koroške šole pošiljali, da bi se namreč nemškega jezika hitreje naučili, je tudi Stanič dal slovo solčni Gorici ter odšel v Celovec v tretji razred. Sreča je hotela, da je tukaj našel sošolca Matijo Ahacila, (roj. v Gorenjih 24. feb. 1779, u. v Celovci 23. nov. 1845.), ki se je pozneje kot učitelj kmetijstva, matematike i prirodopisja v Celovcu veliko trudil, da bi maj koroškimi Slovenci, kakor Stanič na Goriškem, z lepim petjem narodno zavest vzbudil. Nij čuda, da sta blaga moža ostala prijatelja, dokler sta živela.

*) V kanalske fare krstni knjigi je Stanič tako-le zapisan: Die 13. febr. 1774. Valentinus f. l. et n. Andreae Stanig et ejus uxoris Mariae filiae Hilarii Ippaviz natus heri et hodie bptus est a me Thoma Draszik loci Cooptre. Patrimi fuere: Andreas Suligoi et Maria uxor Francisci Tolmar.

Više šole, latinske i bogoslovske je Stanič obiskoval v Solnem gradu (Salzburg). To se bode marsikateremu na prvi pogled čudno zdelo, pa nij tako. Kakor večina slovenskih študentov tako tudi Stanič od doma nij dobival, bog vedi, kake podpore. Trdemu slovenskemu kmetu gre za šolarja petica presneto nerada izpod palca in še po tem, ko jo odšteje, na tihem račun, kakošne obresti mu bode nosila, kedar bo sin enkrat „gospod.“ Tako si je moral tudi Stanič pomagati sam, kakor si je vedel i znal. Posreči se mu, da v Solnem gradu pride k bogatemu plemenitašu za odgojitelja; ker mu je to učiteljsko mesto ugajalo, nij iskal premembe in enkrat, pravijo, da ga celih sedem let nij bilo domov. Dalje je treba pomisliti, da takrat v Gorici nij bilo modroslovskih šol i bogoslovskega semenišča.*) Cesar Josip II. je namreč zapil goriško bogoslovnico in naši bogoslovci so se šolali v generalnem semenišči v nemškem Gradci. Tudi po smrti cesarja Josipa II. l. 1790. se je konečna osnova goriškega semenišča še do l. 1818. zavlačala, tako da so bogoslovski vzrejanci dobivali male stipendije ter sturali v Gradci ali Ljubljani, kder so stanovali po privatnih hišah. Take razmere Staniča, če je uže hotel poduhovniti se, gotovo nijso v Gorico vabile. Mogoče, da se je tudi zaradi tedanjih vojskinih homatij domovine ogibal.

Naravno je tedaj, da iz njegovega študentskega življenja, ki po pozneji njegovi originalnosti soditi, nij moglo biti brez mnogih karakterističnih i zanimivih episod in anekdot, skoro nič ne vemo. Stanič začne za nas pravo za pravo živeti še le tedaj, ko je bil 6.

*) Primeri sestavek: „Centralno bogosl. semenišče v Gorici“ v Marušičevi „Domovini“ II. t. l. 47. i. d.

jan. 1802. v mašnika posvečen in po tem (menda sredi novembra) v Banjšice sv. Duha za samostojnega kaplana poslan.

3.

Na Banjšicah, kder je Stanič do marcija l. 1809. ostal, takrat nij bilo lahko pastirovati. Vikarijat obstoji iz več no desetih malih vasij, ki so vočidel po četvrt ure ali še čez druga od druge oddaljene. Pa to bi še ne bilo največe hudo. Banjšice takrat nijso imele nobenega pravega cerkvenega središča, k jti sedanja cerkev na Trušjem je stoprv l. 1824. sezidana, tako da je moral miadi kaplan večkrat čez 1 uro daleč v Krvavec maševati hoditi; navadno vendar je opravljal božjo službo v sedaj podrti kapeli poleg svojega ubožnega, se slamo kritega stanovanja.*) Toda tega se nij strašil mož, ki bi bil tudi kot misijonar v ameriškkih gozdovih na svojem mestu.

Akopram je uže 64 let preteklo, kar je Stanič na Banjšicah kaplanoval, akopram so tisti ljudje, ki so ga poznali, večidel uže pomrli, vendar se je njegov spomin mej ondrotnimi starimi še prav živo ohranil. Veliki može imajo to čudno moč, da se tudi otrokom, ki jih še ne vedo ceniti, globoko vtisnejo v spomin. Tako n. pr. je znano, da Preširna nihče nij pozabil, kedor ga je le enkrat videl. In Stanič celo je bil po vsem svojem govorjenji i vedenji, po vsem svojem dejanji i nehanji prečuden, prenenavaden človek, da bi

*) „Die Wallfahrt der Taubstummen auf den heil. Berg am 21. Juni 1844.“ kder Stanič na 8. str. a., sam pravi: „... Caplani Bainsiza, wo ich unterm bauffälligen Strohdache durch 61 Jahre das Seelsorger-Noviziat machte.“

Kedar je v Rimu kaka velika škoda ali pogin republiki žugal in nij bilo druge pomoči, imenovali so Rimljani diktatorja, to je, položili so v roke enega izvrstnega moža vse državne oblasti za 6 mesecev, po preteku katerih je dal račun, in je moral vsak svoj korak opravičiti, in to so ponavljali, dokler se nij nevarnost odstranila.

Na Španskiem izvolijo kmalo nov državni zbor (Cortes); ako ne bo mogel ta republike v mir spraviti, moral bo kot zadnje poskušnjo diktatorja imenovati. Če ima španski narod takega moža, in če se mu bo naloga posrečila, niso Španjci še sprideni in morda ljudovlada obstane, toda vsakako bo tudi tam moral imeti glavar precej oblasti.

Gotovo mi živimo v zanimivih časih, ki naj bi bili nam Slovincem in vsem Slovanom v poduk!

Kako naj se agitacija za neposrednje volitve na Slovenskem organizira?

Nemške politične liste čitajočim mora se čudna in resnega premišljevanja vredna zdeti prikazen, kako hlastno se naši nasprotniki za neposrednje volitve pripravljajo. Vsak list prinaša svete, kako volilno agitacijo urediti, ter poroča v delovanju že obstoječih volilnih odborov; pozabi pa nikdar ne povedati, da volitve vršile se bodo stoprv v oktobru. Nij li poslednje pesek, ki nam ga v oči mečejo, da ne bi videli nevarnosti; nij li misel opravičena, da nas hočejo nepripravljene prekvapiti? To prikazen tolmačiti si iz zavesti slabosti na strani naših nasprotnikov — in to je žalibog povprek navada na strani avstrijske opozicije — je krivo in je voda na njihov mlin.

Prvič nikakor res nij, da se naši nasprotniki slabe čutijo, to dejansko dokazuje tako nagla potrditev volilne reforme in poslednja skazovanja cesarske milosti vsem, ki imajo zasluge za njo. Saj se še mi nečemo slabih čutiti, ki se ne moremo niti z najmanjšim uspehom izkazati. Drugič pa se takim tolmačenjem uverjamo lastne moči in nasprotne slabosti, to pa nam energijo kroti, je nam kvarno, nasprotnikom pa po volji in koristno. — Zato je vsakako treba, da se nemudoma z vso energijo pripravljati začnemo, če hočemo na volišči, na katero nas utegnejo veliko preje poklicati, kakor nam nasprotniki pravijo, njim enako pripravljeno nasproti stopiti.

Do poslednjih časov, bila je politična agitacija na Slovenskem opravilo za ljubitelje (diletante), delalo se je brez voditeljev, brez načrta. Za deželnozborske volitve ustanovil se je v začetku parlamentarnega življenja v Ljubljani centralni volilni odbor iz narodnih mož, a to je bilo brez udov. Volil je ta odbor sam poslance in večkrat jemal jia iz „najbližnjih“ krogov, ne povpraševaje preveč po mislih volilcev. Ti poslanci razglasali so se za kandidate v volilnih okrajih; a redkokedaj je kateremu na misel prišlo, da bi se bil volilcem predstavil, jim svoj program razvil; volilci pa se rikorak nijso drznili svojega kandidata izpovedati, akoravno se ne dá tajiti, da je kandidiranje in izpraševanje kandidata neka skušnjava zrelosti za poslanca.

se ne bil po sili polastil otroškega uma in otroškega srca. Od tod izvira, da ga tudi Banjškarji še do današnjega dneva nijso mogli pozabiti. Gospod Ivan Kumar, bogoslovec v Gorici, mi je izročil v porabo mnogo črtic iz Staničevega življenja, ktere je na Banjšicah nabral. Gotovo bodo „Sočini“ čitatelji z menoj vred temu gospodu srčno hvaležni, če nekatere izmej teh značajnih črtic tukaj priobčim.

Slovenska pesništva se je bil Stanič uže kot dijak v Solnem gradu lotil,* pa kakor se iz njegovih rokopisov vidi, posebno na Banjšicah je bil v zlaganji svetih i posvetnih pesnij priden. A teh pesnij nij pel po svojih mislih toliko iz veselja do poezije, kakor iz veselja do — petja. Pesništvo mu nij bila namera, nego sredstvo, vsaj v prvem začetku na Banjšicah, pozneje, se ve, se je stvar tudi v tem obziru malo drugače zasukala. Podpira me v mojem prepričanju Stanič sam, ker v večih izdajah svojih tiskanih pesnij posebno petje poudarja,**, ker večkrat svojim pesnim napeve zлага ter mej ljudstvo širi, in posebno, ker uže znanim napevom svoje umetne pesni podtika. Tako je ena njegovih najlepših pesnij, kakor pravijo, tako-le nastala: Stanič gre enkrat na sprehod proti Lokovcu i zasliši pastirico peti pesen, ki mu je jako dopadala; ker mu pa besede nijso bile po volji, zloži sam druge ter je podložil pastiricinu napevu, namreč:

Sem le pastarica,
V Lokovcu doma,
Pa žalost ne pride
Do mojga srca. i. t. d.

A Stanič nij bil samo prijatelj, ampak tudi neustrudljivi učitelj i širitelj lepega petja. Otroke i od-

*] Gl. „11. pesma za kmete ino mlade ljudi, v Gorici 1838“, str. 73, kder pod „Večerno pesnijo“ stoji opazka: „To Pesm sim bil v Salzburgu 1797 zložil.“

**] Gl. „Drugi predstavki starih in novih cerkvenih in drugih pesem, v Gorici 1828.“ Str. 72. Pa tudi drugod.

Tam pokaže ali razume potrebe ljudstva, ki ga ima zastopati, ali razume potrebe celega naroda in ali je zmožen in pri volji v njihovo dosego pripomoči. Ko bi se bilo tako ravnalo, prihranili bi si bili marsikako izuenadejo, pokazalo bi se bilo večkrat takoj, da kandidat nij zmožen za poslanstvo, ali da ga vreden nij. Črne, Kljune, Lipolde, Zagorce, Zupane spoznali bi bili volilci pred izvolitvijo. Pa pri razmerah, kakor so bile, bili so volilci siljeni ponujene jim kandidate voliti, naj so še tolike pomislile imeli, vedoči, da sicer utegne nasprotni kandidat prodreti.

Razpustili so se potem večkrat deželni zbori, pričele se priprave za volitve. A kako kandidate postaviti? Dosedanji poslanci, deloma iz uljudnosti za prvokrat skazano jim zaupanje, deloma vedoči, da tako najgotoveje utegnejo biti zopet voljeni, volili so ravno isti volilni odbor, kateri se iz nasprotne uljudnosti za skazano zaupnost ravno tiste kandidate izvolil. Pri naslednjih slučajih vršilo se je vse ravno tako. Ta spis bi se preveč raztegnil, ko bi hoteli razlagati naračnost takega postopanja. To je agitacija v povojih.

Brezpogojno krivo je, da centralni odbor kandidate postavlja. Naše ljudstvo vzbujeno je dovolje, da si lahko samo kandidate postavlja. Poštevajoči sedanje predručene razmere, gledé posebno na to, da bodoče volitve v državni zbor so veliko večje važnosti nego v deželne zборе, ker gre voliti može, ki ne poznajo le domačih, kronovinskih razmer, marveč so jim znane težnje cele avstrijske opozicije, ki ima nalogo krivični nam ustav razrušiti, z ozirom dalje na močno razstegnene volilne okraje, predlagamo obujenje okrajnih volilnih odborov, katerih dolžnosti in delovanje hočemo niže razložiti. Le okrajni volilni odbori nam morejo biti porok, da se bodo volili može, katere bodo vsled inteligencije in značajnosti nasprotniki morani spoštovati. Če se ponovijo zastopi, kakor je bil pod načelništvom dr. Pokljukarja, zgubimo pri nasprotnikih vso veljavo; oni nas sodijo le po tem, kar jim tam pokažemo in za Pokljukarja bili smo njim na posmeh in milovanje zastopani.

Misel „Slov. Nar.“, da se ustanovi vseslovenski centralni volilni odbor v Ljubljani, je pametna in izpeljiva. A kako naj se sestavi ta odbor? Pokličejo naj se vanj iz vsacega slov. volilnega okraja ne gledé na kronovine, po trije ali vsaj po dva moža, ki vživata zaupanje in spoštovanje vseh krogov dotičnega okraja. Vsaj eden teh mož moral bi se udeleževati skupnih posvetov centralnega odbora.

Dalje bila bi naloga teh mož, da na noge spravijo okrajne volilne odbore v volilnih krajih po postavi znamenovanih. Sem ter tja bi pa en sam odbor vodil mestno in kmetsko volitev, kjer teritorijalne razmere to dopuščajo. Teh odborov naloga bi bila volilno agitacijo voditi, pozvedovati mnenje volilcev, sklicevati njih shode, poslušati in izpraševati kandidate in se naposled za enega zediniti. Tako bi si neodvisno od centralnega odbora, okrajni odbor sam kandidata postavil in bilo bi na hasek stvari in v zadovoljnost volilcev.

Centralni volilni odbor imel bi sredotočno vodstvo tega volilnega aparata po vsem Slovenskem, stal bi v dotiki z okrajnimi volilnimi odbori, dajal svete in denarno podporo. Nikdar pa bi ne smel proti volji vo-

rastene, vse je učil, vsi so morali peti. Nij samo na to gledal p.i otrokih, da so mu dobro znali krščanski nauk, nego vsakega je skušal če ima tudi dobro grlo; pred naukom so peli, s petjem so nauk končali in pevaje se domov gredé po vaseh razgubili. Kako veselje do petja je vedel vcepiti ljudstvu, se vidi iz tega, da ga je množica ob nedeljah pred farovžem čakala in s petjem do cerkve spremljala; pravo tako tudi domov gredé. Minal je pa tudi malokedaj poseben praznik, da bi jih ne bil kake nove pesni naučil; kar v cerkvi je naprej zapel in urezali so jo za njim. Bile so pa tudi vse Banjšice navdušene za petje. O zimskih večerih so se zbirale predice (kakor je deloma še zdaj navada) cele vasi v kaki prostorni hiši, prišli so tudi moški, fantje i može, ter prepeli cele večere. Kaj čuda torej, če so se Staničeve pesni na Banjšicah tako udomačile, da so do l. 1850., tedaj 40 let po njegovem odhodu, samo Staničeve, do l. 1871. tedaj čez 60 let večidel njegove pesni v banjški cerkvi razlegale se. L. 1871. pa so Banjšice dobile orglje in z njimi nove cerkvene pesni; stari rod je pomrl in mladi se je navadil okroglih, na vselej čednih, četrvervrstičnih. Živele pa so še pred 5-10 leti ženice, ki so vkljub vsemu posmehovanju mlajšega zaroda neprenehoma pele in stari možeje poznajo še dandanes kakih 30-40 Staničevih pesnij. (Dalje.) Paulus.

Nektere opazke ruskega profesorja.

Spisal
prof. J. Haudouin de Courtenay.
(Nadaljevanje.)

IX.

Nezanikljiva resnica je, da iz dveh dežel ali pa okolice, predstavljajočih popolnoma tiste lastnosti in po-

lilcev kandidata vsiljevati. Nekaj denara moral bi centralni volilni odbor vsakako preskrbeti, sicer nij mogoče volilne agitacije uspešno voditi. Marsikateremu vrlemu za stvar voetemu agitatorju, ki pa sicer sredstev nema, da bi se mogel od doma podati, bilo bi po taki podpori mogoče uspešno mej volilci delovati.

Z ozirom na neizmerno važnost bodočih volitev želimo, da se potem ali vsaj enakem črtežu kar najhitreje agitacija prične.*]

Dopisi.

V Gorici 23. aprila. [Izv. dop.] Mestne dopolnivne volitve so dognane in sicer ste volili 11. in I. skupščina v sivo enakem zmislu, kakor prva. Razložek je samo to, da so se pri zadnjih dveh skupščinah vladni zvezali s klerikalci, kakor se vidi, v ta namen, da so zopet v zbor spravili barona Hektor-ja Ritter-ja, kateri je bil uže v veliki nevarnosti, da ostane to pot na suhem. Ivoljeni so vsi kandidati malo da ne soglasno, ker so liberalci videči, da jim je nemogoče z kolikaj uspehom boriti se zoper vladno-klerikalne zaveznike, borišče popustili ter se bridki osodi udali.

Tacega uspeha se pač nij nikdo nadejal in „E-covci“ se po vsej pravici z njim ponašajo. Vladna ali prav za prav Ritterjeva stranka se ga pa kolikor toliko sramuje, ker ve ves svet, da bi ne bila brez zveze s klerikalci, rav nič opravila. In na vse zadnje je zares nekako nedostojno in nečastno, da mora mogoči Ritter osnovatelj in reki bi glava tukajšnje protestantske komune pri „Circolo cattolico“ beračiti za sedež v mestni zbornici.

Kakor smo pozneje poizvedeli, s nij dr. Pajer letos osebno in direktno nič utikal v volitvene homatije; ali in kaj je pod roko delal, kedo ve? Nas tudi presneto malo briga; a to je gotovo, da je izid (ugoden ali neugoden, o tem se še ne drznemo zdaj soditi) letošnjih volitev, sad njegovega prizadevanja o času lanskega volilnega boja. Takrat je on kot volja neke avstrijsko-italijanske liberalno se zoveče svojati zvezo sklenil s klerikalci, da bi začel trebiti iz mestnega svetovalstva njemu nevšečne elemente, a klerikalci so pri isti priliki spregledali in spoznali svoje moči in prav vsled tega jim je greben tako zrasel, da so se pri letošnjih volitvah postavili na svoje lastne noge; in tako pojde zdaj gotovo tudi naprej pri prihodnjih in najbrže tudi pri deželnih volitvah. Toda Pajerju gotovo ne bo seme, katero je sam usejal, sladkega sadu obrodilo. „Vzbujeni lev“ bo s časom tudi ujeza pužrl, kajti, „kaj njemu upat smejo, to klerikalci dobro vejo.“

Te dni je zopet enkrat deževalo redove, a Goriško je menda ena sama kapljica zadelala. Črne nij nič dobil. Ubogi Črne! Ker uže o njem govorim, naj tudi naznanim, da je, kakor hitro je dobil poziv državno-zborskega predsedništva, da se ima v 14. dneh pokazati v zbornici, ker bi sicer zgubil svoj mandat, koj naznanil, da pride k prihodnji seji. Ne tako Poljaki

*] Zdeli, ste jo prav tako se bode agitacija na Slovenskem vršila, če je ne bodo ovirali stari. URED.

goje, najdemo večjo omiko ljudstva v ti okolici ali pa deželi, katera je bolje preskrbljena s cestami in z drugimi sredstvi komunikacije. V krajih, ležečih pri železnici ali pa vsaj pri veliki cesti, nij nikdar mogoča ta divjost in neotesanost, s katero se odlikuje večina prebivalcev raznih oddaljenih od cest gorjanskih kotov in pastirskih planin. Ta resnica se je tudi meni potrjevala na vsakem koraku.

Vipavska dolina in Notranjsko, od Gorice do Razdrtega, sta se mi predstavljali, kakor vrt; povsod eeste izvrstno zidane, takó da mi je bilo prijetno celo peš potovati v teh okolica. Zato tudi omika ljudstva v teh krajih stoji na primerno visoki stopinji.

V tem delu Gorenjskega, kateri sem običkaval, to je v bledsko-bohinjski okolici, so tudi, najbrže oziroma na tujce, ki dohajajo obiskavat le lepe kraje, še dosta dobre ceste; zatorej je tudi nasledek to okolščine za omiko tisti, kakor v vipavski dolini.

Iz znanega mi severnega dela goriške dežele samo Tolmiusko v oskem zmislu te besede leži pri veliki cesti, ki peje iz Gorice v Trbiž; naravni nasledek je večja olikanost ljudstva, prebivajočega v tolmiuski okolici. Za to pa jako žalostno stanje v tem obziru nahajamo v cerkljanski, a še več v podbrski okolici. Takó se mora na primer iz Podbrda v Hudojužino iti po žlebu Bače po kamenih in brveh. Če pa nevihta pobere brvi in če sploh potovauje po Bači vsled kakega uzroka postaja nemogoče, takrat ubogi potovalec je prisiljen dričati se (drsati se, polzati) po jako ozki stezi, na kateri, če je le en malo mokra, je strašno lahko se podpolzniti in pasti noter v Bačo. Podobno nevarna steza pelje tudi iz Podbrda v Stržišče, itp.

Kakor cerkljanski, takó tudi podbrski prebivalci tožijo, da akoravno plačavajo velike davke na zidanje cest, so vendar popolnoma zanemarjeni, ter da se na njihove stroške zidajo ceste v drugih okolica. Uzroka tega zanemarjenja iščejo Cerkljanje in Podbršanje v

in Trolci in drugi federalisti, oni so ostali doma in izgubili svoje mandate. Tepci! zdaj ko je bilo, in je, in bo še celo tako lepo na Dunaji; zdaj ko se je cesaričina Gisella možila in so tudi poslanci fazane obirali, sladčice lizali in izvirnega šampanjca brenčali, ter kot dostojni zastopniki avstrijskih narodov pri dvornem koncertu iz tretje galerije, celo visoko nad cesarsko družino in nad drugimi velikaši z moškim ponosom (?) gledali in poslušali, kar se je globoko pod njimi krasnega vršilo; zdaj, ko se iz vseh vetrov vesolnega sveta gostje zbirajo k dunajski razstavi, ko se velikanske priprave delajo za sprejem vladarjev in vladaric celega sveta in kaj še le za časa razstave! Da, da tepci, trikrat tepci so oni, ki ne delajo kakor modri naš Črne, kateri je in bo vse to videl in slišal in okusil in po vrhu tega še dobival vsakdanjih deset rajnžev. Črne je bil gotovo v nedeljo rojen, ker ne samo, da ga sreča išče, ampak ima tudi uma zadosta, da jo najde in stanovitne moči, da jo tišči in ne izpusti, če bi se tudi ves Kras na glavo postavil.

Ispod Krasa 21. aprila. [Izv. dop.] V Privlačini in Dornbergu so se godile pretečene velikonočne praznike take reči, kakoršnih bi ne bil nikdar pričakoval posebno od tamkajšnjih občanarjev ne. Bil je namreč punt zoper osnovec sadjetrznega društva.

Neki blazen človek (drugače ga ne morem imenovati) je šuntal občinarje iz Privlačine in Dornberga, ka bi bilo domače sadjetržno društvo za tukajšnje prebivalce celo nevarno. Navedal je uzroke na priliko, da bi agenti tega društva njim zaupani denar zaigrali, zapili, zalumpali in takih več, in da bi potem sadjerejce, kateri bi društvu sadje oddajali, slepili, da so denar zgubili, da je sadje po potu segnilo in več takih neumnostij. V tem zmislu je motiviral tudi neko prošnjo, ka bi vlada ne dala koncesije sadjetrznemu društvu. Lovil je podpisov kakor mogoče, večidel pa pri Drejkju v Dornbergu. Neki večer je hotel uloviti tudi enega spoštovanega možaka, kateri uživa mnogo zaupanja pri Dornberških občinarjih, namreč podžupana M.....

Ko mu on naravnost odgovori, da ne podpiše takih babarij, ker pravo za pravo ne ve proti komu se ima postopati, ko nij še nobeden za kako koncesijo prosil, začne šuntar upiti proti zbranemu ljudstvu: „Ali slišite, ta uže drži s tistimi, ki nam hočejo naše sadje požreti in nas slepariti. Take je treba ubiti in požgati!“ M. mu pa odgovori hladnokrono: „Ko niso Dornberžani in drugi vas ubili in požgali, nij se nikomur bati, da ga ubijejo ali požgo. Ko ste bili agent pri zavarovalnih društvih, kako je bilo razkačeno ljudstvo zoper vas! Saj dobro veste, kako ste takrat ravnali. Še blazini ste dajali podpisavati dolžne liste, da jih morajo stariši zdaj plačevati, zavarovali ste poslopja, ki so vredna po 200 gld. ali še manje za 1000 gld. itd.“ Na to se je obrne proti ljudstvu in reče: „Glejte s kakim možem imate opraviti!“

Pa vse to je malo hasnilo, nekteri so vendar podpisali.

Na tako šuntanje so sklicali nekteri možaki v Privlačini javni zbor v tamkajšnji šoli in sicer brez dovoljenja politične gosporke. Grde reči so se godile vsled tega v Privlačini, katere popisati nočem; povem le, da

je bilo ljudstvo tako razkačeno, da bi bilo usmrtilo enega, ki nij hotel podpisati omenjene prošnje, ako bi se ne bil skrtil v hišo načelnika gospodarskega sveta. Občanarji so se zdaj nekoliko umirili in to imamo zahvaliti našemu vrlému županu, ki je v starešinstveni seji grajal v dolgem govoru brezpostavno postopanje v tej zadevi. Stavil jim je pred oči, kake nasledke zmore vse to imeti in kako pride lahko kedo v ječo le zaradi tega, da je šuntarje poslušal, in se po njih navetih ravnal.

Žalostno, res prežalostno je, da ljudstvo poslušal bolje šuntarje nego take možake, ki jih le k dobremu napeljujejo.

Moj namen nij razjasnjevati, na podlagi kakih pravil se bode osnovalo sadjetržno društvo, ker bode gotovo to „Soča“ obširnoje razpravljala, prašam Vas le, dragi Dornberžani in Privlačkovci, kaj bi nastalo, ko bi se dunajski kupci vašega sadja zedinili, svoj denar v eno skupno denarnico spravili in svoje agente sem poslali?

Ali bi ne diktirali potem na Dunaju kup našega sadja?

Nadejam se, da bode vsak sprevidel, da je sila potrebno, ka se to prehit, in to je le mogoče, da sami tako društvo napravimo.

Iz Vipave, 22. aprila. (Izv. dop.) Pri nas je tudi osnova sadje-trgovskega društva za jugoslovenske pokrajine simp tij našla. Ker pa ne more svojega delovanja letos pričeti, ustanovilo se je v Gorici, kakor slišimo, malo s.-t. društvo za letos. Tudi zgornji Vipavci menda ne bojo spali, a treba bi bilo stvar sprožiti, (skrajni čas je.)

Pričakujemo torej od dotičnega gospoda strokovnjaka te zadeve, da stvar v roke vzame, za kar mu bomo hraležni.

Politični pregled.

Važna dogodba v rodbini našega presvitlega cesarja je zadnjih 8 dnij dajala mnogo gradiva vsem avstrijskim časnikom in vzbudila pazljivost vseh avstrijskih narodov: Starejša hči našega cesarja 18 let stara nadvojvodinja Gisela omožila se je v nedeljo 20. t. m. z bavarskim princem Leopoldom. Iz tega uzroka se je vršila zadnje dni na Dunaji slovesnost za slovesnostjo; pa ne samo na Dunaji, ampak vsa avstrijska večja in manjša mesta udeležila so se veselja in slavila poroko naše nadvojvodinje; povsod se sliši o razsvetevah, bakladah in drugih velikanskih slovesnostih. Tudi naša Gorica nij zaostala: v saboto zvečer bila je baklada in slovesni spreved po mestu obeh godeb, civilne in vojaške, pozneje pa je bila slavnostna predstava v gledališču. S tem, da so vsi narodi enako pokazali svoje sočutje naši cesarski rodbini, je zopet enkrat dokazano, kako vsi narodi zvesto ljubijo starodavno našo di-

tem, da v Tolminu je središče dotičnih oblastnij, katere vsled tega skrbijo pred vsem za Tolmin, in tolimnsko okolico, držeč se načela, da srajca je bliže života, nego sukoja.

Se eno. Dostikrat potoval sem sam peš po odljudnih in divjih potih in stezah, in sicer celo po noči; pa vendar nikedar se mi nij pripetila nobena neprijetnost, nikedar nijsem bil v kaki nevarnosti od strani prebivalcev. Zatorej moram se le čuditi veliki dobroti in civilizaciji ljudstva, živečega v takó neugodnih pogojih.

XX.

Kakor sem uže enkrat omenil, nikder nijsem našel mej slovenskim ljudstvom te surovosti in neostanosti, katero lahko more pričakovati vsak potovalec, ki gre na deželo s podobnim menim namenom. Celó na razupitem Gorenjskem nijsem srečal teh surovežev, o katerih sem popreje slišal pripovedovati. Pa ne samo nikder nijsem nahajal surovosti, marveč me je dostikratov prijetno osupnila uljudna odkritosrčnost in gostoljubnost, kakor od strani takó rečene gosporke, takó tudi od strani kmetov.

Posebno pa veliko gostoljubnost našel sem mej gosporo v vipavski dolini in na Notranjskem. V svoji odkritosrčnosti, veselosti in vseh manijerah se mi je zdela ta gosporo podobna davnim poljskim plemenitšem, kakor se od njih pripoveduje. Sprejem v Rihemberku, na Otlici, v Vipavi, v Podbrzi, na Razdrtem, v Ajdovščini itd. ostane mi na vselej v blagem spominu. Ravno takó v blagem spominu ostane mi sprejem od strani slovenske gosporke in slovenskih kmetov v drugih okolicah, kakor na primer, na Gorenjskem v Smokuču, v Koprivniku, v bohinjsem Brodu in Nemškem Rutu, itd., na Tominskem in Cerkljanskem v Cirkenem, v Šebreljah, v Jagerščah, v Čadrgu, v gorenji Kamenici i. t. d. --

Jaz sem gotovo tega mnenja, da noben človek nij zavezan postrežati družega zastoj, posebno pa če ta drugi je kak jezikoslovni zajedavec (parasit.) Zatorej v vsaki kmetki hiši štel sem si v svojo dolžnost plačati za jed in prenočišče; pa mnogi od njih niso hoteli na noben način vzeti od mene denarja, takó da sem bil prisiljen dajati odločeni denar otrokom ali pa za otroke.

Za eno najglavnejših znamenij slovanskega značaja šteje se navadno to, kar Rusi nazivajo „širokaja slavjanskaja natura.“ Pod ta občni pojem spada z ene strani zapravljivost in baharija, z druge pa strani hrepenenje po tem, da bi se človek oprostil ozkih mej danega kraja in celó dežele, ter podobno ptiču potoval svobodno in brezskrbno po celém pozemlju (zemnem površji). Ali je to izključivna lastnost slovanskega rodu, ne vem; kar se mene osebno tiče, dvomim. Če pa je to res lastnost sosebno slovanska, mora se priznati, da so Slovenci izvrstni Slovanje. Saj kakor gosporje, tako tudi mnogi kmetje slovenski radi zapravljajo denar, in radi se bahajo. Z druge strani pa so mi nekteri kmetje in kmetice izraževali željo, da bi radi popustih domači kraj in šli z manoj, kamor bi jih le hotel peljati: nekteri gosporarji so bili pripravljani popustiti zaradi tega ženo, otroke in celo gosporarstvo; nektera dekleta pa — svoje starše ali pa svoje gosporarje. Posebno pa opazil sem to željo v ženskah, katerim gotovo nij posebno prijetno živeti v domačem krogu ter katere bi tudi rade nekaj sveta videle. Z manoj pa so hotele iti posebno vsled tega, ker sem bil z njimi malo boljše človeški (humani), kakor ti moški, katere vsaki dan vidijo. Sicer so me posebno rade imele ne samo ženske, ampak tudi otroci, psi, mačke in sploh vse zatirane stvari; akoravno so u tudi mnogi moški kazali veliko prijaznost.

(Daj se v št. 19 na 2. str.)

nastijo in kako je avstrijska ideja ukoreninjena v srcih vseh narodov in da kit, ki vse avstrijske narode veže, je ravno dinastija, po nikakem pa nemški centralizem. Cesar je pri tej slovesni priliki podelil mnogo visokih redov raznim ministrom, visokim uradnikom in aristokratom, avstrijskim in ogrskim; tu in tam je bil tudi kak manjši človek dekoriran. Zadnje čase je podeljitev redov bolj navadna postala; pri vsaki posebni priliki se pomnoži število vitezov in baronov, kar znači, da tudi gledé plemenitosti napredujemo, in to je naravno, ker se po večem blagostanji tudi želja po odlikovanji množi. Državni zbor je imel večeraj sejo; danes pa menda zadnjikrat skup pride, ker bode jutre slovesno sklenen s cesarjevim govorom.

Pred ko je končal ta državni zbor, je še sklenil, da so Poljaki zgubili svoje mandate, ker niso na povabilo predsednikovo zopet prišli v drž. zbor. Povabljen je bil tudi g. Črne; pa on se nij obotavljal; ampak hitel je na Dunaj, da se še zadnjikrat pokloni svojim prijateljem ustavovercem. Poljaki zgube tudi svoje mandate v delegacijah, vsled česar bo menda denes nova volitev in bodo potem Poljake v delegacijah Nemci zastopali. Iz vsega tega se razvidi, da bodo Poljaki morda vendar ostali zvesti federalistom; je sicer needinost tudi mej njimi; pa večina poljskih poslancev in voditeljev je federalistična. Dr. Zemialkovský je postal minister za Galicijo; s tem gospodom hočejo ustavoverci Poljake uloviti, a Zemialkovsky nema za soboj močne stranke; on je namreč mnenja, da se je treba naslanjati na mogočno Nemčijo, zato pa uživa protekcijo Bismarcka, in ta pri nas tudi kaj velja. Sicer pa bo jako malo Poljakov, kateri bi se udali Nemštvu na milost in nemilost.

Delegacije še zmerom pretresajo skupni proračun. Ogrska delegacija bo menda vendar jenjala oponirati proti povikšanju plač uradnikom in potem se bo zopet vse mirno končalo.

Kakor se sliši bodo sklicani dež. zbori uže meseca junija v kratko sesijo.

Na Českem in Moravskem se delajo priprave za agitacijo pri volitvah v drž. zbor; narodna in ustavoverna stranka ste uže osnovali centralne volilne odbore. Čehi menda pojdejo letos v drž. zbor, če bodo volitve pokazale, da imajo federalisti večino; to bi bil odvažen korak in menda opoziciji koristen. Agitacija je uže zdaj velika po vsej Avstriji; vse kaže važnost časov; če ne poprej, bomo imeli volitve v drž. zbor sigurno oktobra meseca; zato pa je potrebno pripravljenim biti.

Listi še zmerom govore o zvezi Avstrije z Nemško; v resnici je v Avstriji stranka, katera bi hotela to zadnjo prikleniti na Nemčijo; ne vemo če bi bilo kaj takega v interesu naše dinastije.

Kmetijske i trgovske vesti.

Iz Dornberga, 18. aprl. (Izv. dop.) Čital sem v „Soči“, da se nij začelo gibati nobeno vinorejskih društev na Goriškem. Temu nij tako. Naše vinorejsko društvo nij držalo v preteklem letu rok križem. Po sklepu občena zbora, da se ima poskušati prvo leto z grozdem različnih baž trtij, donesli so družbeniki okoli 13 centov grozdja, da se iz njega napravi vino po poduku vinorejske šole v Klosterneuburgu. To se je tudi zgodilo, sicer prvo leto ne prav pravilno, pa napravljeno vino je bilo okusno in močnejše kot navadno in prodalo se je po precej visoki ceni. Bila pa ta poskušnja nij edina, ampak poskusili so posamezni društveniki skoraj vsaki z eno sorto grozdja posebej. Izid pri teh poskušnjah je bil tudi dober. Največ poskušelj je naredil gospod predsednik društva sam, in pokazal nam je, da se dajo tudi iz slabejših baž trtij grozdja kakor na priliko iz mejine, dobra vina napraviti. Društvo pa nij ostalo le pri skušnjah. Namerava namreč napraviti si svoj lastni vinograd, kar bi bilo ne le hvale vredno ampak tudi sila potrebno. Pa vsakdo sprevidi, da začetek je težak, posebno ko cvenka nij. Ako bi dala vlada društvu kako podporo, bi bilo nadejati se, da bi si res napravilo svoj lastni vinograd, tem več, ker, kakor se sliši, bi občinsko starešinstvo pripustilo društvu en kos gole gmajne brezplačno v ta namen. Ako vam ljubo, bodem tudi v prihodnje poročeval o delovanji tega društva.*

P. (Zoper krompirjevo bolezen), katera ubogemu kmetu toliko škode naredi ter mu večkrat najboljši potrebni živež ugonobi, so iznašli novo zdravilo — patrolej ali kameneno olje. Neki poljedelec

* Prosimo! Bodite mož beseda!

na Nemškem, Redemeister po imenu, kateremu je krompirjeva bolezen zelo presedala, se domisli, ka je potrolej za toliko i toliko domačih zdravil dober in da bi mogel torej tudi bolnemu krompirju pomagati. Vzame torej pa valnato, blizo 60 vatlov dolgo vrvice, jo dobro namoči v petroleju ter potem v začetku avgusta od krompirjevega grmiča do grmiča precej nizko, le nekoliko nad zemljo napelje. Petrolej je po časi iz vrvice izhlapel ter vso bolezen na krompirjevem zelišču pomoril tako, da so tisti grmiči, mej katerimi je bila vrvice napeljana popolnoma zeleni sredi njive ostali in se prav lepo od drugega črnega perja odlikovali. Se ve, če je vreme deževno, se mora vrvice po dvakrat v petroleju namočiti. Poljedelci, poskusite!

P. (Pokusnevališče za sviforeje) v Gorici se odpre 12. maja.

P. (Angleška) ima 9.718.000 goved, 32.246.000 ovac, 4.178.000 svinj in 2.690.000 konj.

P. (Nekaj za naše gospodarje.) Nemški kemiki so izračunili, da ima krompir precej pod oblicami več redivne moči v sebi, nego v sredi. Za tega delj morate, gospodinjje, krompir prav tenko lupiti ali strgati, da z oblicami vred najboljših suovij ne odlašate. Tudi nij dobro, če se olupljen krompir v mrzli vodi k ognju stavi; ko se zamreč voda segreje, raztope se v krompirju redivne snovi (beljak) ter se v podobni mastnih pen na vrhu vode v piskru pokažejo. Zato je vedno bolje, da se ali krompir v oblicah kuha, ali pa oluplji ter potem uže v vreli vodi k ognju pristavi.

(Zadeve s adje-tržnega društva.) Kakor skoro vsakokrat dobra in koristna ideja najde dovolje nasprotnikov, tako je tudi ideja za napravo sadjetrznega društva za južno Slovensko takoj našla mnogo sovražnikov.

Pred vsm vprašamo, kaj je pravi namen takega društva? Nekteri Slovenci na Goriškem so se prepričali, da kupčija se sadjem dobro vrže, pa da ta kupčija je popolnoma v rokéh dunajskih trgovcev, kateri se prav lahko mej soboj dogovorijo in sadje po neprimerno nizki ceni plačujejo. Na občno korist je potrebno, da se dela izdatna konkurencija tem gospodom, katere sicer radi vidimo v deželi in jim ne branimo kupčije, kakor jim je tudi braniti ne moremo, ker kupčija je prosta vsem avstrijskim državljanom po vsej avstrijski državi. V ta namen je obveljal pri Rebku nasvet, (ne ukaz) in nasvete sme vsakdo dajati, da bi se uže letos sadjerejci nekterih občin združili in svoje sadje naravnost na Dunaj pošiljali, ter si tam kakega prodajalca držali, ali pa se s kakim dunajskim društvom pogodili, da bi mu sadje pošiljali. Nadalje se je pri Rebku volil odbor, kateri naj bi vse potrebno pripravljaj, da bi se osnovalo drugo leto (ker je letos prekesno) veliko društvo na delnice za trgovanje z južnimi kmetijskimi pridelki.

Na prvi pogled bode vsak pameten človek razvidel, da je namen nasvetovanih društev, ne prisvajati si monopola, ampak ravno nasprotno po zmožnosti konkurencije uničiti vsak monopol. Združenje mnogih producentov in neposrednje trgovanje se svojimi pridelki pa pomeni največi napredek v kmetijstvu, kajti kder je kmet naravnost tudi trgovec, znači to njegovo višjo stopnjo omike in blagostanja in želeli bi bilo, da bi pri nas sami taki kmetje bili, ki pomen združenja dobro razumé in tak način gospodarstva uvažajo. Nekteri narodi so v tem obziru dosta storili, vsled česar so našemu narodu v vsakem obziru mnogo naprej. Glavni namen nasvetovanih društev pa je, da po najvažnejšem pravilu narodnega gospodarstva kolikor je mogoče dosta denarja doma ostane in da se pomnoži domači blagostan. Nespametno je trditi, da bi trgovsko društvo tujce iz dežele zapodilo in monopol trgovstva se sadjem v svoje roke vzelo; še nespametnejša pa je trditev, da hoče kedo siliti kmete, da morajo svoje sadje upati takemu društvu in da jim bode zanj plačalo, kar bode hotelo. Če se združite sami mej soboj, je Vaša reč, da se eden drugega ne osleparite; če pa se bo ustanovilo društvo na delnice, bo ono na tak način z Vami občevalo, kakor občuje vsak drugi trgovec, samo z razločkom, da Vam bode za Vaše pridelke več ponujalo, kakor mali trgovec; če Vam bo ponudba po volji, boste sadje prodali društvu in sicer ne na upanje, ampak za gotovi domači cvenk. Človek, ki je nekaterim medveda navezal, da hoče kedo Vas slepariti, je skoz i skoz spriden človek, to sami dobro veste po lastnih skušnjah. Dobili smo v roke neko prošnjo sestavljeno od onega podpivalca; ta prošnja obseza samo natolčevanja proti snovateljem novega društva in kachi 15 načinov, kako bi se dalo ljudstvo slepariti; dokaz je ta prošnja, da je sestavljaec one blodarije dobro izurjen v takih rečeh; konča pa s prošnjo, naj bi vlada zabranila osnovo takega društva. (Glej denašnji dopis iz Privaciue.) Ali nij to velika bedarija? Kako zamore vlada kaj takega zabraniti, mej tem ko ministerstvo samo indirektno taka društva priporoča! In kdaj ste še slišali, da je vlada prepovedala državljanom trgovanje, ali da je treba posebne privilegije

vsakemu kupcu? Lepi ste! tujci po vašem smejo na Goriškem trgovati, a domačinom naj vlada to prepove! Korist ljudstva Vas gotovo ne vodi pri takem početju, ampak Vašega zapeljivca skoro gotovo vodi sold onih trgovcev, kateri se bojé konkurencije.

Sicer pa se noben pameten človek ne zmeni za ono prošnjo in glavarstvo se tudi ne bo pridružilo blamaži, ampak kaznovalo bode podpivalca, ki ljudi zapeljuje k nepostavnim činom, kakor so se godili v Privaciui.

Osnovni odbor društva za sadjetrztvo se tudi nij ustrašil one prošnje; ampak šel je svoj pot naprej in storil, kar se mu je potrebno zdelo. V ponedeljek imel je sejo v gor. čitalnici; bilo je navzočih 18 odbornikov od vseh krajev; še oddaljena gospoda France Kavčič in poslanec tržaški Nabergoj, sta se udeležila seje. Sklenilo se je zopet, da se ima to obče k risto društvo osnovati, ter njega obs. g in pomen po časnikih in podučnih spisih objavljati. Sklenilo se je nadalje, da se v ta namen izvoli eksekutivni odsek, kateremu bode skrb za nadaljne in končne korake, to je za izdelanje pravil, pozvedovanje potrebnih trgovskih dat, spisovanje podučnih spisov itd. iz kratka: odsek mora vse pripraviti in ob svojem času predložiti odboru pravila in natančen načrt društva, katerega bode potem odbor popolnoma sprejel, ali pa kaj predugačil. V ta odsek so navzočni odborniki izvolili 7 soodbornikov in bil je enoglasno izvoljen za predsednika odbora in odseka g. profesor Povše, kateri je odboru obljubil, da bo po svoji moči vse storil, da v njega stavljeno zaupanje opraviči. Potem so navzočni odborniki zložili f. 140 za prvotne stroške, katere bode imel odsek za tiskovine in druge potrebne priprave. Nadejamo se tedaj, da se bo koristna ideja toliko gotovejše uresničila, ker se je predsedniku zagotovila tudi moralna podpora od vladne strani, katera sama spoznava važnost in korist takega društva za goriško kronovino. Neustrašno naprej, to naj bode geslo gospodom, ki so se temu izvrstnemu započetju postavili na čelo.

Razne vesti.

(Odlikovanje.) Cesar je podelil g. Valentinu Lebanu, bivšemu učitelju na c. kr. vadnici v Gorici zlati križ zaradi njegovih zaslug za šolo. G. Leban je bil 42 let ljudski učitelj. Čestitamo!

(Na Grahovem) se je 16. t. m. nova pošta odprla.

(Udom polit. društva „Soča“.) Še enkrat Vas uljudno vabi društveni odbor, da se v velikem številu udeležite javnega shoda v nedeljo v Sežani.

(Popravek.) Od tukajšnega c. k. telegrafičnega urada smo naprošeni, da popravimo vest v zadnjem listu „Smešnica iz našega c. kr. telegrafičnega urada.“ Omenjeni urad namreč piše, da ima vsak uradnik dolžnost telegram natančno iz papirnatega traka prepisati in se nema ne za pomen, ne za zapopadek brigati. Pokvarjenja onega telegrama nij kriv tukajšnji uradnik in zato tudi ne more biti smešen, če po svoji dolžnosti telegram natančno prepíše. Sicer pa se bo dogodek ravnateljstvu naznanil, da ga preiskuje. Iz tega je razvidno, da ne tukajšnji, ampak dunajski urad je kriv onega popačenja.

(Narodna tiskarna.) Upravni odbor je imel 20. t. m. svojo 3. redno sejo. Navzočni so bili odborniki: dr. Ahačič, podpredsednik, dr. Vošnjak, dr. Zarnik iz Ljubljane, profesor Pajek, notar Rapoc, g. Tanšek iz Maribora in Dolenc iz Gorice. — Po sporočilih tajnika in vodjev obeh tiskarnic, mariborske in ljubljanske, je bilo razvidno, da je stanje društva jako ugodno, ker se je v 4ih mesecih dobilo čistih f. 1500 in se dela tiskarnic od dneva do dneva množé. Vsled tega je odbor sklenil izplačati 5 gold. na vsako delnico na račun čistega dohodka od leta 1872.

Sklenilo se je nadalje, da se skliče prvi občni zbor delničarjev na 22. junija t. l. Ta čas se bodo tudi delnice, katere so v lastni tiskarni tako lepo dotiskane, da lepšega dela še iz prvih tiskarnic dunajskih nijmo videli, izročile delničarjem in izplačale jim bode kupon. Dotično oficijozno naznanilo pride o svojem času v „Narodu“ na vrsto.

(Shod slovenskih rodoljubov) zarad direktnih volitev bil je v nedeljo, 20. t. m. v Ljubljani; udeležilo se ga je nad 50 najodličnejših rodoljubov, zaupnih mož iz vseh slovenskih volilnih okrajev na Kranjskem, dalje zastopnik polit. društva „Soča“ iz Gorice in zastopnik tržaške okolice. S Koroškega so tamošnji rodoljubi svoje misli pismeno izrazili; ravno tako so g. Herman in še drugi olični gospodje svoje mnenje pismeno naznanili shodu in sploh pritrjevali ideji centralnega odbora za celo „Slovenijo“.

Shodu je predsedoval dr. Vošnjak. Ker je zbor sklenil, da njegovi sklep, za sedaj še tajni osta-

nejo, zamoremo za denes samo toliko povedati, da je enoglasno ukrenil take sklepe, po katerih se je gotovo nadejati, da se v tem važnem času pride do zloge mej slovenskimi političnimi strankami. „Narod“ pravi: „Zdaj nij čas za domače prepire. Skupnemu sovražniku nasproti moramo tudi mi Slovenci stati v trdno zvezanih vrstah. Vsi za enega, eden za vse!“ Temu tudi mi pritrjujemo in bomo radi na to delali, da na Goriškem mi Slovenci saj toliko dosežemo, da bomo razen enega zanesljivega in neodvisnega slovenskega kandidata, v zvezi z eno ali drugo ital. stranko tudi na mestne in volitve velikega posestva ugodno uplivali v federalističnem zmislu.

„Narodna Šola.“

Dohodki in stroški goriškega poverjenišva.

Dan		Dohodki		Stroški	
		glđ.	kr.	glđ.	kr.
1873					
feb. 14	Iz pušice v goriški čitalnici	5	72		
mar. 19	Iz pušice v goriški čitalnici	3	3		
"	Za pušic 10 v Gorici narejenih za ključavnice	—	—	4	
"	za natisk 100 napisov na pušice	—	—	1	50
" 29	Dobil od gospoda Antona Rebka, davkarja iz Novegagrada v Istriji za ljudsko šolo v Gorici	2			
apr. 5	Iz pušice pri Lizi t. j. pri gos. Kotniku	2	40		
" 15	Gosp. Janez Brelič poslal iz Szeredrije na Ogerskem za šolo v obče	10			
" 15	Gosp. Komel c. k. stotnik v Celovcu poslal za narodno šolo v Solkanu	3			
" 20	Iz Dutovelj dobil	—	68		
" 21	Dal gospod Mat. Doljaku za solkansko šolo	—	—	3	
				26. 83	— 9. 50
	Po odbitih stroških:			9. 50	
	ostane čistega denarja			17. 33	

Opomba: Učitelji, ki za svoje šole kaj potrebujejo učil, naj se do mene obrnejo. V Gorici 22. Aprila 1873.

Poverjenik
dr. Lavrič.

C. k. 52. polk nadvojvoda Franca Karola v garnizoni v Gorici najme po jako ugodnih pogojih enega godca na spavorog (Flügelhorn). Ponudniki naj se do konca junija meseca obrnejo do ravnateljstva polkovne godbe, kateremu naj naznanijo pogoje in zmožnosti.

Fr. Blaschke,
c. k. kapelnik.

Izvrstno žveplo brez primesa,
rimsko in sicilijansko,

katero sem sam naročil in dal na svojem mlinu enako najfineji moki zmleti, se prodaja po prav spodobni ceni v Gorici, v štacuni gosp.

Gasp. Ghitter-ja
v Raštelu.

A. Kočjančič,
grajščinski oskrbnik
v Podgori.